

ти. [5]

Основною метою духовно-морального виховання є орієнтування підрос-таючого покоління на цінності вітчизняної культури, формування у них бережного ставлення до Батьківщини, її культурно-історичного минулого. Патріотизм, як багатогранне за своїм змістом поняття, включає в себе:

- любов до рідних місць;
- повага до минулого своєї Батьківщини;
- гордість за свій народ;
- повага до інших народів, їх звичаїв і культури;
- почуття нерозривності з оточуючим, бажання зберегти, примножити багатства своєї країни;
- готовність служити і захищати інтереси своєї Батьківщини.[4]

Можна зробити висновок, що духовно-моральне виховання, як і виховання взагалі, повинно базуватися на знанні тих компонентів буття, культури, які формують в цілому уявлення про Батьківщину, її культурно-історичні традиції, досягнення і цінності кращих її представників. Тому роль музеїв у формуванні в учнівської молоді громадянського світогляду має важливе значення, оскільки такі якості як усвідомлення взаємозв'язку поколінь, виховання любові до праці, рідної землі, мови, культури, моралі, вивчення та пропаганди пам'яток історії, культури і природи рідного краю, поваги до людей праці можливо сформувати лише в умовах музейного середовища.

Література

1. Кутьев В. О. Музей как открытая педагогическая система [Текст] / В. О. Кутьев // Педагогика. – 2005. – №4. – С.27–34.
2. Маслова Т. Виховання духовності учнів засобами музейної педагогіки [Текст] / Т. Маслова // Завуч. – 2011. – № 13. – С. 11–12
3. Пантелеева В. Роль музеїв в вихованні школярів [Текст] / В. Пантелеева, С. Скрыгина // Воспитательная работа в школе. – 2010. – № 1. – С. 101–110.
4. <http://kz-sura-lit.at.ua/index/muzeji/0-31>
5. http://www.nbu.gov.ua/Portal/soc_gum/pspo/2007_13_1/doc_pdf/Pusep-lina_st.pdf

ХАРАКТЕРИСТИКА ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ ПРИРОДНИХ ДИСЦИПЛІН В ПЕДАГОГІЧНОМУ ПРОЦЕСІ ВИЩОЇ ШКОЛИ

Шевчук К.Д. (м. Чернівці, Україна)

Постановка проблеми. Державною програмою «Вчитель» визначено, що саме вчителю належить ключова роль в освіті, адже саме він допомагає становленню громадянина як особистості і фахівця, зміцненню інтелектуального та духовного потенціалу нації. Оскільки в центрі навчання і виховання мають стояти інтереси учня, вся діяльність педагога, зокрема зміст і технологія навчання, повинні змінюватись. У зв'язку з цим дещо по-іншому потрібно здійснювати підготовку учителя.

Постановка методичних проблем щодо вдосконалення підготовки вчителя сприятиме застосуванню творчого підходу до викладання природознавства у початковій школі дозволить сформувати цілі, зміст і структуру навчально-виховного процесу з урахуванням теоретичних основ директивних матеріалів, сучасних біологічних і педагогічних концепцій, принципів розробки програм і підручників. Тому особливо гостро сьогодні постає проблема використання в педагогічному процесі вищої школи інтерактивних методів навчання як засобу підвищення якості викладання природничих дисциплін.

Мета статті – охарактеризувати інтерактивні методи навчання природничих дисциплін у вищих навчальних закладах.

Виклад основного тексту. Серед широкого спектру інтерактивних методів навчання найбільш вживаною вважається *дискусія* – це прилюдне обговорення або вільний вербальний обмін знаннями, думками, ідеями або думками з приводу якого-небудь спірного питання, проблеми.

Дискусію розглядають, як метод інтерактивного навчання, і як особливу технологію. Як метод дискусія використовується в інших формах навчання: семінарських заняттях, соціально-психологічних тренінгах, ділових іграх, кейс-технологіях. Будучи своєрідною технологією, дискусія сама включає в себе інші методи і прийоми: «мозковий штурм», аналіз ситуацій, синектику і так далі.

У професійному навчанні дискусія застосовується в тих ситуаціях, коли обмін знаннями, думками і переконаннями може привести до нового погляду на професійну діяльність, яке-небудь явище, а також для зміни моделей поведінки, організації інтенсивної ціннісно-орієнтованої діяльності студентів, розвитку навичок міжособистісної взаємодії і забезпечення зворотного зв'язку.

Будучи однією з найбільш ефективних технологій групової взаємодії, дискусія підсилює розвивальні і виховні аспекти навчання, створює умови для відкритого вираження учасниками своїх думок, позицій, володіє можливістю дії на установки її учасників. Цілі проведення дискусії можуть бути вельми різними: навчання, тренінг, діагностика, зміна установок, стимулювання творчості.

Принципами організації дискусії є поштовх для виникнення альтернативних думок, способів вирішення проблеми, конструктивність критики, забезпечення психологічної захищеності учасників.

Близька до дискусії інша форма прилюдного обговорення – *диспут* – «спеціально підготовлена і організована прилюдна суперечка на наукову або суспільно важливу тему, в якій беруть участь дві або більш сторони, що відстоюють свої позиції» [2, с.44-47].

В порівнянні з поширеною у навчанні дорослих лекційно-семінарською формою вчення дискусія має ряд переваг.

1. Дискусія забезпечує активне, глибоке, особисте засвоєння знань. Хоча лекція є економічнішим способом передачі знань, дискусія може мати набагато більш довгостроковий ефект, особливо у випадках, коли обговорюваний матеріал йде врозріз з установками деяких членів групи або включає неприємні або спірні питання. Активне, зацікавлене, емоційне обговорення веде до осмисленого засвоєння нових знань, може змусити людину задуматися, змінити або переглянути свої установки.

2. Під час дискусії здійснюється активна взаємодія студентів.

Активна участь в дискусії розвиває комунікативні навички, формує упевненість в собі. Як правило, дискусії мають на увазі високий рівень залученості групи, але майже завжди є учасники, які проявляють пасивність, не бажаючи приєднатися до обговорення. Проте якщо група, тема і питання ретельно підбрані, то окремим учасникам стає дуже важко відхилитися і не зробити свій внесок в дискусію.

3. Зворотний зв'язок з студентами. Дискусія забезпечує бачення того, наскільки добре група розуміє обговорювані питання, і не вимагає вживання формальніших методів оцінки. Вона також надає членам групи шанс перевірити свої переконання і установки, піддаючи їх випробуванню [4, с.37-43].

Іншим дієвим методом навчання природничих дисциплін є *гра*. Це є унікальним механізмом акумуляції і передачі соціального досвіду – як практичного (оволодіння способами вирішення завдань), так і етичного, пов'язаного з визначеними правилами і нормами поведінки в різних ситуаціях. Поява ігрового методу навчання обумовлена потребами підвищення ефективності навчання за рахунок активнішого включення слухачів в процес не лише здобуття знань, але і безпосереднього (тут і тепер) їх використання.

Деякі викладачі і студенти вважають гру засобом відпочинку і розваги на заняттях, непродуктивним видом навчальної діяльності. Але цінність гри більшою мірою полягає не стільки в досягненні дидактичних цілей, скільки в соціально-психологічній дії на граючих учасників і тих ефектах, які при цьому спостерігаються.

Ігрові методи є інтерактивними і інтеграційними, оскільки включають і елементи тренінгу, і розбір конкретних ситуацій, і дискусії – залежно від цілей гри [1, с. 114].

Наступним методом, що дає позитивні результати при побудові семінарських занять з методик викладання природничих дисциплін є *кейс-метод*. Це техніка вчення, що використовує опис реальних економічних і соціальних ситуацій. Під *ситуацією* (кейсом) розуміється письмовий опис якої-небудь конкретної реальної ситуації у навчальному процесі, наприклад, історія освіти, організаційне становлення шкіл, їх розвиток, результати в освіті. Кейс-метод – досить складна багатоаспектна технологія вчення, яка є специфічним різновидом дослідницької аналітичної технології, тобто включає операції дослідницького процесу, аналітичні процедури. Він виступає як спосіб колективного вивчення, важливими складовими якого є праця в гурті і підгрупах, взаємний обмін інформацією. Кейс-метод інтегрує в себе форми розвиваючого навчання, включаючи процедури індивідуального, групового і колективного розвитку, формування багатообразних особистих якостей [3, с.415-462].

Даний метод є специфічним різновидом проектної технології. У звичайній повчальній проектній технології процес вирішення наявної проблеми здійснюється за допомогою спільної діяльності студентів, тоді як в кейс-методі формування проблеми і шляхів її вирішення відбувається на підставі кейса, який є одночасно і технічним завданням, і джерелом інформації для усвідомлення варіантів ефективних дій.

Висновок. Одним із компонентів «Концепції підготовки студентів» є використання інтерактивних методів навчання природничих дисциплін, які повинні використовуватись під час лекційних, семінарських та практичних занять як джерело інформації, для розкриття методики застосування новітніх технологій, проведення аналізу переглянутого уроку тощо.

Література

1. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід. Метод. посіб. /Авт. – уклад.: О.Пометун, Л.Пироженко. – К.: А.П.Н., 2002. – 136с.
2. Куринная А. Жанровая специфика деловых игр // Завуч (Перше вересня). – 2001. – № 23-24. – С.44-47.
3. Павлючков Г.А.Кейс-стади. Новая активная форма бизнес-образования: Учеб. пособие/ Г.А.Павлючков, О.А.Никифоров.-Камерово,1997.-540с.
4. Сорокин А.Б. Проблемно-диалоговая форма «вопрос – ответ» // Педагогика. – 2001. – №2. – С.37-43.

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ВИКЛАДАННЯ КУРСУ «ЕКОЛОГІЧНА ПАСПОРТИЗАЦІЯ ТЕРИТОРІЙ ТА ПІДПРИЄМСТВ»

Шкура Т.В. (м. Полтава, Україна)

Серед сучасних напрямків розвитку України екологізація життєдіяльності людини і виробництва займає одне із провідних місць. Для реалізації даного напрямку в державі з 90-их років упроваджується екологічна паспортизація, що отримала більш-менш широке розповсюдження в промисловості, в інших напрямках знайшла поки що обмежене застосування.

За результатами екологічної паспортизації оцінюють вплив викидів, від-